

в межах конкретної адміністративно-територіальної одиниці держави з урахуванням її особливостей. Зазначимо, що особливості системи забезпечення правопорядку на регіональному рівні, як слідує з вищенаведеного визначаються особливостями окремо взятих її елементів, серед яких варто назвати її суб'єктів, повноваження (сукупність прав та обов'язків) таких суб'єктів, форми та методи забезпечення правопорядку, особливості забезпечення окремих прав і свобод фізичних та юридичних осіб. Більш того, особливості конкретно взятого регіону (адміністративно-територіальної одиниці) як середовища в якому функціонує система забезпечення правопорядку буде також визначати особливості побудови останньої. У даному випадку мова може йти про специфіку проведення окремих оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій, здійснення заходів із охорони громадського порядку, проведення спеціальних операцій, здійснення профілактики правопорушень тощо.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, В. С. Ковальський [та ін.]; за заг. ред. О. В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : Підручник. Видання 2-е, перероблене і доповнене. – Харків : Еспада, 2009. – 752 с.
3. Философский энциклопедический словарь / Редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1989 – 815 с.
4. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 576 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел.] – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
6. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентеції. – Львів : “Магнолія 2006”, 2011. – 352 с.
7. Хропанюк В. Н. Теория государства и права : учебник / В. Н. Хропанюк – М.: Интерстиль, 2000. – 377 с.
8. Алексеев П. В. Философия : учебник П. В. Алексеев, А. В. Панин – М. : Проспект, 1997. – 568 с.
9. Івчук Ю. Ю. Теоретичні підходи до системи трудового права України в умовах ринкової економіки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Івчук Юлія Юріївна. – Луганськ, 2004. – 175 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Прокопенко Олексій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2 Харківського національного університету внутрішніх справ.

УДК 342.9

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ФОРМ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Василь ФЕЛИК (Одеса)

Стаття присвячена дослідженню поняття та видів форм профілактичної діяльності Національної поліції України. В статті визначено поняття та види форм управлінської діяльності; на підставі аналізу різних наукових концепцій сформульоване авторське визначення поняття форми профілактичної діяльності Національної поліції; визначено основні форми, в яких можуть виражатися різні види профілактичної діяльності Національної поліції.

Ключові слова: Національна поліція, профілактика, діяльність, форми, види, поняття.

Статья посвящена исследованию понятия и видов форм профилактической деятельности Национальной полиции Украины. В статье определено понятие и виды форм управленческой деятельности; на основании анализа различных научных концепций сформулировано авторское определение понятия формы профилактической деятельности Национальной полиции; определены основные формы, в которых могут выражаться различные виды профилактической деятельности Национальной полиции.

Ключевые слова: Национальная полиция, профилактика, деятельность, формы, виды, понятия.

The article investigates the concept and types of preventive activities of the National Police of Ukraine. In the article the concept and types of forms of managerial activities have been defined; on the basis of the analysis of various scientific concepts the

author's definition of the concept of the form of preventive activity of the National Police is formulated; the basic forms, which can be expressed in different types of preventive activities of the National Police have been defined.

Keywords: the National Police, preventive activities, forms, types and concepts.

Постановка проблеми. Різні види профілактичної діяльності Національної поліції України здійснюються у відповідних формах. Існують випадки, коли окремі види профілактичної діяльності реалізуються в однакових формах, що дозволяє виявити певні закономірності та окреслити найбільш типові форми профілактичної діяльності Національної поліції України. Це, в свою чергу, сприяє відмежуванню форм такої діяльності, що застосовуються в практиці роботи Національної поліції, від форм, що використовуються іншими органами.

Отже, питання про поняття та види форм профілактичної діяльності Національної поліції є актуальним напрямком дослідження сучасної науки адміністративного права.

Актуальність теми дослідження підтверджується недостатністю наукових робіт, присвячених визначенню форм профілактичної діяльності Національної поліції України, що обумовлює важливість та своєчасність даної статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання про форми управлінської діяльності, в тому числі профілактичної діяльності, досліджували такі вчені, як: О. Б. Андреева, В. М. Бабакін, Д. Н. Бахрах, К. Л. Бугайчук, І. П. Голосніченко, Л. Ю. Іванова, С. М. Кавун, О. М. Ключев, І. І. Комарницька, М. І. Корнієнко, Д. М. Овсянко, Т. О. Проценко, О. Г. Циганов та багато інших. Однак, комплексні дослідження, присвячені визначенню форм профілактичної діяльності Національної поліції України наразі не проводились, що підкреслює актуальність запропонованої теми статті.

Мета статті є визначення форм профілактичної діяльності Національної поліції України. Для досягнення поставленої мети в статті планується виконати наступні завдання: визначити поняття та види форм управлінської діяльності; сформулювати авторське визначення поняття форми профілактичної діяльності Національної поліції; визначити основні форми, в яких можуть виражатися різні види профілактичної діяльності Національної поліції.

Викладення основного матеріалу. Досліджуючи питання про форми профілактики правопорушень, варто наголосити на необхідності чіткого розмежування таких категорій, як «види» та «форми» профілактики, «форми» та «методи» відповідної діяльності. У зв'язку з цим, виникає потреба у трактуванні змісту категорії «форма».

Так, термін «форма» тлумачиться як: 1) обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд; 2) пристрій, шаблон, за допомогою якого чому-небудь надають певних обрисів, якогось вигляду; 3) спосіб існування змісту, його внутрішня структура, організація і зовнішній вираз; 4) видимість, зовнішній бік чого-небудь, що не відображає суті справи [1, с. 972]; 5) внутрішня упорядкованість, узгодженість, взаємодія більш або менш диференційованих і автономних частин цілого, обумовлених його будовою; 6) сукупність процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого [2, с. 951]. Можна помітити, що поняттям «форма» позначається спосіб існування змісту, об'єднання частин в ціле, узгодження та взаємодію певних елементів, тобто форма – це інтегруюча основа існування якогось явища.

В науковій літературі питання про форму діяльності неодноразово ставало предметом дослідження. Так, форму управління Д. М. Бахрах визначив як зовнішнє вираження змісту управління, межі конкретних управлінських дій, вчинених безпосередньо державними органами та органами місцевого самоврядування [3, с. 362]. Вчені Н. І. Матузов та А. В. Малько під правовою формою розуміють організаційну форму діяльності органів держави, їхніх посадових осіб, що, по-перше, передбачена правом і йому відповідає, по-друге, своїм результатом тягне юридично значимі наслідки для суб'єктів права [4, с. 97].

В діяльності державних органів вирізняються різні види форм, які характерні саме для цього органу. Однак, справедливо вказати і на те, що існують універсальні форми державного

управління.

Наприклад, І. П. Голосніченко, вивчаючи форми діяльності органів внутрішніх справ, зазначив, що форма адміністративної діяльності органів внутрішніх справ – це однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, з допомогою яких забезпечуються охорона прав громадян, громадський порядок, безпека та здійснюється боротьба з правопорушеннями [5, с.13-14]. Л.Ю.Іванова під формою адміністративної діяльності розуміє адміністративно-наглядову, юрисдикційну, профілактичну діяльність і у зв'язку з цим прийняття індивідуальних актів, а також здійснення інших юридично значущих дій із метою забезпечення охорони громадського порядку, безпеки та здійснення боротьби зі злочинами й іншими правопорушеннями [6, с. 58].

Звідси, слід виокремити такі ознаки форм управлінської діяльності: 1) являє собою спосіб існування змісту такої діяльності, нерозривно пов'язана з останнім; 2) надає організаційної визначеності, оформленості такій діяльності; 3) є зовнішнім атрибутом такої діяльності на противагу її змісту, який складають методи та засоби її здійснення; 4) виражає специфічність певного виду управлінської діяльності, оскільки може відображати спосіб існування всіх (універсальні форми) або лише окремих видів (специфічні форми) діяльності; 5) видова багатоманітність форм управлінської діяльності обумовлює можливість їх класифікації за різними критеріями.

Різновидом управлінської діяльності є такий її напрямок, як профілактика правопорушень. Слід зауважити, що профілактична діяльність виражається як в універсальних, так і специфічних формах її здійснення.

О.Б.Андреева під формою профілактики правопорушення дільничними інспекторами міліції розуміє зовнішнє вираження змісту їх діяльності щодо запобігання правопорушення, організаційно-правове вираження однорідної за своїм характером та правовою природою групи дій [7, с. 150].

Таким чином, приймаючи за основу дане визначення, сформулюємо дефініцію поняття «форма профілактичної діяльності Національної поліції», як закріплений адміністративно-правовими нормами спосіб зовнішнього вираження та організації системи методів та засобів, порядку їх застосування в процесі попередження правопорушень органами поліції, виявлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню, та здійсненні заходів щодо їх усунення.

В науковому середовищі досі триває дискусія з приводу визначення найбільш доцільних з науково-прикладної та практичної точки зору критеріїв класифікації форм управлінської діяльності. Однак, науковці майже одноставно висловлюються щодо багатоманітності таких форм, як і самих видів управлінської діяльності.

Що стосується конкретних форм профілактичної діяльності, то з цього приводу варто погодитись з думкою О. М. Ключова, який зазначає, що форми профілактичної діяльності мають комплексний характер. По-перше, це окремі заходи економічного, ідеологічного, організаційного чи іншого характеру. По-друге, це спеціальні відомчі плани з профілактики правопорушень (наприклад, правоохоронних органів), що передбачають систему заходів, диференційованих за різними видами правопорушень, специфічними криміногенними групами і т. д. По-третє, це спеціальні міжвідомчі плани з боротьби із злочинністю. Специфічним у даному аспекті, на думку вченого, є те, що вони передбачають взаємодію різних суб'єктів, що не пов'язані між собою за підлеглистю. По-четверте, це плани соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних дільниць. Наприклад, до форм індивідуальної профілактики правопорушень О. М. Ключов відносить: профілактичні бесіди; надання інформації про антигромадську поведінку особи керівниками підприємств, організацій, установ, учбових закладів, громадських об'єднань; попередження про взяття особи на профілактичний облік; адміністративний нагляд; офіційне застереження [8, с. 100]. Названі науковцем форми профілактичної діяльності в окремих випадках можуть бути характерними і для інших видів такої діяльності (загальної та спеціальної). Однак, частіше в таких формах виражається саме

індивідуальна профілактика правопорушень.

Між тим, існують специфічні форми профілактичної діяльності, в яких можуть виражатися лише конкретні види такої діяльності. Дане твердження також кореспондує з положенням деяких законодавчих актів.

Зокрема, Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України» визначені форми загальної та індивідуальної профілактики правопорушень.

До форм загальної профілактики правопорушень віднесено:

а) інформування працівників про факти притягнення працівників до відповідальності за службові злочини, корупційні діяння, порушення спеціальних обмежень, встановлених для державних службовців, про результати службових розслідувань та наслідки правопорушень, учинених працівниками Державної міграційної служби України, а також про стан дотримання законності у відповідному органі;

б) проведення нарад профілактичного характеру уповноваженими посадовими особами Державної міграційної служби України з її працівниками у разі наявності негативних явищ чи обставин;

в) інформування органів державної влади, відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади про наявні обставини, що можуть сприяти вчиненню злочинів, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України, для вжиття заходів щодо усунення цих обставин.

В свою чергу, індивідуальна профілактика відповідно до розглядуваного Положення, правопорушень здійснюється у формах:

а) індивідуальна профілактична бесіда уповноважених посадових осіб з працівником Державної міграційної служби, щодо якого здійснюється профілактичний захід, за потреби із залученням представників правоохоронних та інших державних органів;

б) обговорення негативних вчинків працівника Державної міграційної служби України, щодо якого здійснюється профілактичний захід, у присутності керівництва та працівників підрозділу, у якому він працює, за потреби із залученням представників правоохоронних та інших державних органів [9].

Підхід до класифікації форм профілактичної діяльності в залежності від її видів має цілком закономірний характер, оскільки особливість конкретного виду профілактичної діяльності обумовлює її вираження у конкретних специфічних формах.

На підставі проведеного аналізу підходів до класифікації форм управлінської діяльності, в тому числі такого її виду, як профілактика правопорушень, можемо зазначити, що кожен з видів профілактичної діяльності може виражатися в різних формах. У зв'язку з цим, застосуємо диференційований підхід до визначення форм профілактичної діяльності Національної поліції в залежності від виду такої діяльності.

Враховуючи різноманітність видів профілактичної діяльності Національної поліції, з'ясуємо форми такої діяльності в межах кожного з її видів.

Так, одним із видів профілактичної діяльності Національної поліції є загальна профілактика правопорушень. Даний вид діяльності може виражатися в таких формах:

1) нормативно-правове забезпечення профілактичної діяльності;

2) міжнародне співробітництво: здійснення в межах повноважень, передбачених законом, міжнародного співробітництва, участь у розробленні проектів та укладенні міжнародних договорів України з питань боротьби із злочинністю, профілактики правопорушень, а також забезпечує їх виконання; участь у міжнародних навчаннях, перейняття досвіду зарубіжних держав щодо впровадження в нашій державі найбільш ефективних профілактичних заходів;

3) взаємодія з міжнародними організаціями в сфері профілактики правопорушень та

боротьби зі злочинністю;

4) інформаційно-аналітичне забезпечення інформаційної діяльності;

5) програмне забезпечення профілактики правопорушень;

6) кадрове забезпечення діяльності Національної поліції в сфері профілактики правопорушень.

Профілактична діяльність спеціальної спрямованості (спрямованої на попередження окремих видів правопорушень або їх вчинення окремими групами осіб) Національної поліції можлива у таких формах:

1) припинення або недопущення вчинення правопорушення, попередження настання негативних наслідків від його вчинення;

2) інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення;

3) взаємодія з іншими правоохоронними органами, громадськими формуваннями з охорони правопорядку, населенням, підприємствами, установами та організаціями з питань попередження правопорушень на відповідній території;

4) укладення договорів з громадянами, іншими фізичними та юридичними особами про охорону майна, життя та здоров'я окремих осіб;

5) застосування превентивних поліцейських заходів;

6) контроль за дотриманням законодавства особами, підприємствами, установами та організаціями в межах компетенції органів поліції, а також контроль за дотриманням посадовими особами Національної поліції вимог законодавства про запобігання корупції.

Останнім видом профілактичної діяльності Національної поліції є індивідуальна профілактика правопорушень. Вона може виражатися у таких формах:

1) профілактичний облік щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень;

2) профілактичний обхід адміністративної дільниці;

3) адміністративний нагляд;

4) контроль за особами, поставленими на профілактичний облік та за іншими особами, які зобов'язані носити електронні засоби контролю. Такий контроль здійснюється за місцезнаходженням цих осіб, дотриманням ними умов профілактичного обліку та ін.;

5) винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї. Дана форма індивідуальної профілактичної діяльності застосовується у випадку виявлення реальної загрози вчинення насильства в сім'ї.

6) інші форми, до яких можна віднести: індивідуальні профілактичні бесіди, індивідуально-виховну роботу з особами, схильними до вчинення правопорушень, з неповнолітніми, проведення індивідуальної віктимологічної профілактичної роботи тощо.

Висновки: Таким чином, профілактична діяльність Національної поліції може виражатися в різноманітних формах. Деякі з цих форм є універсальними, тобто такими, що застосовуються в усіх видах профілактики правопорушень (наприклад, контроль, інформаційно-роз'яснювальна робота), а інші – специфічні (профілактичний облік, адміністративний нагляд тощо). Варто також зауважити, що в практичній діяльності Національна поліція України вкрай рідко застосовує такі форми профілактики правопорушень, як взаємодія з населенням на засадах партнерства, інформаційно-просвітницька робота, профілактично-виховна робота, надання роз'яснень положень законодавства тощо. Водночас, ці форми профілактичної діяльності можуть виявитись досить ефективними, оскільки вони спрямовують свою дію на психолого-емоційне поле людського сприйняття. Тому формування органів поліції в Україні має супроводжуватись розширенням практичних форм їх профілактичної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – Київ, Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.

2. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. Прохоров А. М. — 3-е изд. – М. : Советская

енциклопедія, 1984. – 1600 с.

3. Административное право: учебник для вузов / Бахрах Д. Н., Россинский Б. В., Стариков Ю. Н. — [3-е изд.], [пересмотр, и доп.] — М. : Норма, 2007. — 816 с.

4. Теория государства и права. Курс лекций / под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. — М.: Юристъ, 1997. — 672с.

5. Методика функціонального обстеження МВС України, його органів, підрозділів та організацій / Т. О. Проценко, І. П. Голосніченко, П. П. Кульчицький, О. Г. Циганов, І. В. Бойко; за ред. І. П. Голосніченка. – К. : ДП “Друкарня МВС України”, 2009. – 36 с.

6. Іванова Л. Ю. Класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ / Л. Ю. Іванова // Право і безпека. – 2012. – № 4 (46). – С. 57-61.

7. Андреева О. Б. Форми та методи профілактичної діяльності дільничних інспекторів міліції / О. Б. Андреева // Право і безпека. – 2011. – № 1 (38). – С. 148-152.

8. Клюев О. М. Форми та методи профілактичної діяльності органів внутрішніх справ на місцевому рівні / О. М. Клюев // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 99-103.

9. Про затвердження Положення про профілактику правопорушень, пов’язаних із здійсненням службової діяльності працівниками Державної міграційної служби України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.05.2012 № 452 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 48. – Ст. 1895.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Фелик Василь Іванович – кандидат юридичних наук, доцент, директор Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

УДК:343.1

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ СУБ’ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Аліна ЧОРНА (Харків)

У статті досліджено особливості відповідальності органів Державної фіскальної служби за порушення прав суб’єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування. Акцентовано увагу на змістовному навантаженні поняття “юридичної відповідальності”. З урахуванням конструктивного аналізу норм законодавства сформульовано авторське бачення недоліків, що стосуються відповідальності органів Державної фіскальної служби за порушення прав суб’єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування.

Ключові слова: відповідальність, юридична відповідальність, Державна фіскальна служба, суб’єкт підприємницької діяльності, сфера оподаткування.

В статье исследованы проблемы ответственности органов Государственной фискальной службы за нарушение прав субъектов предпринимательской деятельности в сфере налогообложения. Акцентировано внимание на содержательной нагрузке понятия “юридической ответственности”. С учетом конструктивного анализа норм законодательства сформулировано авторское видение недостатков, касающихся ответственности органов Государственной фискальной службы за нарушение прав субъектов предпринимательской деятельности в сфере налогообложения.

Ключевые слова: ответственность, юридическая ответственность, Государственная фискальная служба, субъект предпринимательской деятельности, сфера налогообложения.

In the article the issues of responsibility of the State Fiscal Service bodies for violation of the rights of subjects of business activity in the sphere of taxation have been investigated. The attention is focused on substantial loading of the concept of “legal responsibility”. Taking into account the constructive analysis of the standards of the legislation the author’s vision of shortcomings concerning responsibility of the State Fiscal Service bodies for violation of the rights of subjects of business activity in the sphere of the taxation has been formulated.

Key words: responsibility, legal responsibility, the State Fiscal Service, a business entity, the amount of taxation.

Постановка проблеми. Основний Закон закріплює за кожним зобов’язання неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей, оскільки незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності. Відзначена наукова категорія вмщує в собі цілий спектр правових засобів, необхідних для досягнення позитивного результату державного управління, а також упорядковується за видовим спрямуванням і функціональним призначенням.